

ТАСВИРИЙ САЪНАТ

MILLIY MADANIYATNI YANADA RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI VA BU YO‘LDA MUSIQA O‘QITUVCHISINING OLDIGA QO‘YILGAN VAZIFALAR

Choriyev B.B.

*Termiz davlat universiteti “Musiq ta’limi”
kafedrasi o‘qituvchisi*

Tayanch so‘zlar: san’at, iste’dod, musiqa, madaniyat, pedagog, etika, estetika, Farobiy, Shayx Sa’diy.

Ключевые слова: искусство, талант, музыка, культура, педагог, этика, эстетика, Фараби, Шейх Саади.

Key words: art, talent, music, culture, educator, ethics, aesthetics, Farabi, Shaykh Sa’di.

Резюме:

Mazkur maqolada milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasi, pedagoglarning huquqlari, majburiyatlari, faoliyatining asosiy kafolatlari, mehnatiga yarasha haq to‘lash, rag‘batlantirish va ijtimoiy himoya qilish tamoyillari va musiqa o‘qituvchisining ta’lim va tarbiya berish samaradorligini oshirish yo‘lidagi vazifalari haqida bayon etildi.

Резюме:

В данной статье рассматривается концепция дальнейшего развития национальной культуры, права, обязанности, основные гарантии деятельности педагогов, принципы справедливого вознаграждения, стимулирования и социальной защиты их труда, а также задачи учителя музыки в повышении эффективности образования и воспитания.

Summary:

This article discusses the concept of further development of national culture, the rights, responsibilities, main guarantees of the activities of educators, the principles of fair remuneration, incentives and social protection of their work, and the tasks of music teachers in increasing the effectiveness of education and upbringing.

Kirish. Noyob san’at iste’dod qobiliyatiga ega har qanday shaxs, o‘ziga xos, takrorlanmas bir olamda yashaydi. Ijodiy aktlarning o‘ziga xosligi, ularga nisbatan extiyotkorlikni talab etgan holda ularni asrab avaylab iloji boricha uzoq muddatga saqlab, keyingi avlodlarga yetkazishni talab etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 28-noyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish

konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4038-son Qarorida asosiy tamoyillar sifatida quyidagilar belgilab berilgan:[1]

Ijod erkinligi, madaniyatlararo munosabatlarda teng huquqlilik, inson huquqlari, milliy va umumbashariy qadriyatlarni hurmat qilish va madaniyatlar xilma-xilligini saqlash;

Madaniyat va san'at sohasida ta'lim-tarbiyaning tizimliliigi, ilmiyligi va davomiyligini ta'minlash;

Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirish bo'yicha amalga oshiriladigan ishlarning ommaviyligi va ochiqligiga erishish;

Shaxs ruhiyati va kamolotiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi g'oyalarga murosasiz bo'lish kayfiyatini shakllantirish.

- Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Musiqa madaniy hayotimizda keng o'rin tutgan, inson shaxsiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadigan kasb turidir. Musiqa tarbiyasi, nafosat tarbiyasining asosiy va murakkab qirralaridan biri bo'lib, atrofdagi go'zal narsalarni to'g'ri idrok etishga va qadrlashga o'rgatadi. Milliy madaniyatimiz bobokaloni Abu-Nasr Al-Farobiy "Bu fan tanning sog'lig'i uchun foydalidir" degan edi. Bobomiz Shayx Sa'diy aytgan edi: "Musiqa odam ruhining yo'ldoshidir".[3]

- Tadqiqot metodologiyasi (Research methodology). Musiqa insonga tez ta'sir etuvchi emotsional hissiyotni aktiv rivojlantiruvchi vositadir. Inson musiqa bilan ona allasi orqali tanishib, umrbod musiqadan zavq topadi va madad oladi. Musiqa inson ruhiyatini ajralmas qismi bo'lib hisoblanadi. Musiqadan turli ozuqa olish uchun inson yuksak madaniyatli, sof qalb egasi, go'zallikni xis eta oladigan, o'z kasbiga, ona vataniga mehr qo'ygan bo'lishi kerak. Shu bois o'quvchilarda inson ma'naviyatining tarkibiy qismi bo'lgan musiqa madaniyatini tarbiyalash, musiqa tarbiyasining bosh maqsadi bo'lib turadi. Bu oliy maqsadni amalga oshirish uchun musiqa o'qituvchisining oldiga qo'yilgan vazifalari quyidagilardir:

1. O'quvchilarda musiqa san'atiga bo'lgan qiziqish va mehr-muhabbatni oshirish.

2. Musiqiy faoliyatlar jaroyonida badiiy ijodkorlik va his-tuyg'ularni rivojlantirish.

3. Asarlarning badiiy-g'oyaviy mazmuni vositasida o'quvchilarni axloqiy-estetik tarbiyalash.

4. Musiqa darslarida kasb-hunar va mehnatga nisbatan o'quvchilarda ishtiyoq uyg'otish kabi ishlarni amalga oshirish kerak.

Mazkur maqsad va vazifalarni amalga oshirish o'qituvchining professional va axloqiy qiyofasiga bog'liq. Har qanday san'atkor ham maktabda musiqa

darlarini olib borolmaydi. Buning uchun, musiqa o'qituvchisi o'z kasbiga va bolalarga mehr qo'ygan yuksak madaniyatli keng dunyoqarashli ma'naviy yetuk, biron bir cholg'u asbobini mohirlik bilan ijro eta oladigan shaxs bo'lmog'i lozim. U pedagogika, psixologiya, bolalar fizologiyasi, etika va estetika nazariyasi, musiqa nazariyasining amaliy sohalaridan, musiqa o'qitish metodikasi fanlaridan chuqur bilimga ega bo'lmog'i kerak. Musiqa o'qituvchisi musiqa san'atining nazariy va amaliy sohalaridan yetarli darajada bilim, ko'nikma va tajribaga ega bo'lishi lozim.

Ya'ni musiqa o'qituvchisi cholg'uchi, xonanda, dirijyor, jo'rnavozchi, musiqa nazariyotchisi va amaliyotchisi sifatida ish ko'rmog'i lozim.

Tahlil va natijalar. Sinfdan tashqari musiqa tarbiyasi turlarini tashkil etish va boshqarish, maktabda musiqa tarbiyasi turlarini tashkil etish va boshqarish, maktabda musiqa tarbiyasining ommaviy shakllarini (san'atkorlar bilan uchrashuvlar, ma'ruza-konsertlar, shoirlar bilan uchrashuvlar, "Navro'z" bayramlari, "Alifbe" bayramlari) uyushtirish va tashkil etish musiqa o'qituvchisining zimmasiga yuklatiladi va vazifasiga kiradi. Shu bilan birga, maktabdan tashqari musiqa tarbiyasi markazlari (bolalar musiqa maktablari, bolalar teatri, o'quvchilar saroylari) bilan aloqada bo'lib, iqtidorli o'quvchilarni jalb etish va faoliyatini maktab hayotida qo'llash ham musiqa o'qituvchisining zimmasidagi vazifasidan biridir.

Xulosa va takliflar. O'zbekistonning "Ta'lim to'g'risida"gi qonuniga ko'ra "9 va 11 yillik umumiy o'rta ta'lim" joriy etildi. Barcha o'quv predmetlari qatori musiqa predmeti bo'yicha ham aytish konseptsiyasi ishlab chiqildi. Yangi dastur mazmunida milliy musiqa meroslaridan to'laqonli foydalanish, ommaviy xalq kuylari va qo'shiqlari, maqom, shashmaqom, dostonlar va bugungi zamonaviy musiqa o'z aksini topgan. Mazkur dasturning o'quv jarayoni, musiqa o'qitish metodikasi. Darslarning yil, chorak mavzulari, taxminiy rejasi, namunaviy darslar ishlanmasi, mahalliy musiqa va dars faoliyatlari dars mavzusining ajralmas bir qismi bo'lib, umumiy mavzuga bo'ysunadi va mantiqan uzviy birlashib mazmunan bir butunlikni tashkil etadi. Bu hozirda ishlayotgan o'qituvchilardan ish mazmuni va uslubida yangilanish jarayonini talab etadi.

Demak, yangi dastur mazmunida dars o'tish uchun, musiqa o'qituvchisi o'zining musiqiy-nazariy bilimlarini takomillashtirishi lozim. Chunki, mamlaktimizda yosh avlodni vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashning muhim tarkibiy qismi nafosat tarbiyasi masalalarini, insonni ma'naviy, ma'rifatli qilib tarbiyalash masalalarini hal qilishda jamiyat va davlat tomonidan qo'yilgan katta ma'suliyatni musiqa o'qituvchisining oldiga vazifa qilib qo'yilmoqda. Musiqaning millatimiz taraqqiyoti yo'lidagi xizmati g'oyat beqiyosdir. Musiqa

kelajak avlodlarining ongini yuksaltirishda muhim o‘rin tutadi. Musiqa nafaqat madaniy, balki siyosiy-ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lib, uning naqadar ma’suliyatli ekanini his qilmoq kerak.

Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 28-noyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-4038-son Qarori. <https://lex.uz/docs/4084926>.
2. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 01.02.2024 yildagi O‘RQ-901-son. <https://www.gazeta.uz/oz/2024/02/01/pedagog-maqomi/>.
3. B.R.Boltayev “Maktabgacha ta’limda musiqa tarbiyasi” o‘quv qo‘llanma. “SamDU tahririy-nashriyot” bo‘limida chop etilgan. 2019-yil. 14-bet.